

KAITSE KODU!

15. veebruar 1930

NR. 7

Hind 20 senti

Tänases numbris:

- Kaanepilt:* Kuninglik loss Varssavis, kus asus Eesti riigivanem oma külaskäigu ajal.
- H. Prants:* Eesti ja Poola.
— Nõukogude võitlus talupoegade vastu.
Eesti riigivanema küllasõidul Poolasse.
- K-m:* Pealikute koosolek ja kodukaitse jaoskondade esinaste kursus Viru malevas.
- S. K.:* Tapa naiskodukaitse 5. aastapäev.
— Kaitseliidu kesk- ja vanematekogu nõu pidamas.
- B. Savinkov:* Must hobune (järg).
— Male.

Suietage
PABEROSSE

MANON
Laferme

Stella

Divia

20 f. - 35 s.
25 f. - 35 s.
20 f. - 25 s.
25 f. - 25 s.

Laferme

L

ÜKSIK
NUMBER
20 SENTI

ILMUB
1 KORD
NÄDALAS

6. AASTA KÄIK N: 7
KAITSE KODU!

TOIMETUS JA TALITUS: Tallinnas, Kaarli tän. 8, kaitseliidu staabis. Tel. 370. Toimetuse kõnetunnid igal äripäeval kella 10—12 e. l. Kaastöö arvatakse tasu alla ainult siis, kui sellele tasunõudmine peale kirjutatud. Tarvitamata ja tagasisaamiseks märkimata käsi-kirju alal ei hoita.

15. VEEBRUAR 1930

Väijaandja: **KAITSELIIDU PEASTAAP.**
Vastutav toimetaja: kol.-ltm. J. MAIDE.
Tegev toimetaja: L. SÖERD.

TELLIMISHIND: aastas 6 krooni, poolaastas 3 kr., veerandaastas 1 kroon 50 senti, kuus 50 senti. **KUULUTUSTE HINNAD:** 1 lehekülge teksti ees Kr. 50, tekstis ja tagumise kaane välisküljel Kr. 80, teksti järel Kr. 40 ja kaante sisekülgedel Kr. 60. — Vähemad kuulutused proportsionaalselt odavamad.

E E S T I J A P O O L A

Röökijooned nende ajaloos. Meie kokkupuuted Poolaga. Mõtted ja vaatlused riigivanema külaskäigu puhul Poolasse.

Endastmõistetavalt on igal rahval kõige enam läbikäimist ja kokkupuutumist oma otsekoheste naabritega. Nii eestlastelgi. Meil on Läänemeremaadele asudes olnud algusest peale maa poolt naabriteks lõunas lätlased, idas venelased, meretaga põhjas soomlased, läänes rootslased. Nendega on meil siis olnud üle tuhande aasta kestvusel õige palju tegemist — küll rahuliselt, küll vaenuliselt. Suguvendade soomlastega on vahekord olnud alati sõbralik ja heatahtlik, teistega on see ajajooksul vaheldunud. Eesti oma riigi rajamise järele oleme siis ka kõigepealt oma suhted korraldanud oma naabritega. Soome, Läti ja Poolaga on need kujunenud õige ligidaseks ja sõbraliseks, idanaabriga, kelle vahekord on üldiselt kõigi välismaadega eriline, on nad vähemalt „normaalsed“. Hea vahekorra kindlustamiseks on Eesti riigivanemad külasthanud Soomet, Lätit ja Rootsit ning võtnud vastu nende riigipeade küllastamisi meil. Nüüd asuti selles asjas samm kaugemale: Eesti riigivanem käis külas riigis, mis pole meie otsekohene naaber, ja võtab vastu ligemal ajal selle riigi juhi. Needki külaskäigud tulevad lu-

geda samasuguselt ligidase sõpruse tunnustuseks.

Nähtel, et seesuguseid sidemeid sõmitakse peale naabermaade kõige esiti Poolaga, on oma põhjused. Sest peale meie sugulaste ja naabrite on Eestil just Poolaga olnud kõige rohkem kokkupuuteid, nii ajalooliselt kui hiljem ka ühise saatuse osalistena, sest umbkaudset pool Eesti maad ja rahvast kuulus korra Poola riigi külge ja viimasel ajal Vene riigi all elades, kus eestlastel „võõrasrahvana“ tuli palju kannatada, nähti ja tunti meil otse loomusunniliselt poolakates, kes olid Vene riigi kõige suuremaks ja tugevamaks „võõrasrahvaks“, nagu mingit eesvõitlejat venestuse surve vastu. Need nähted on loonud sidemeid, kuigi olles lõtvu, eestlaste ja poolakate vahel.

Teistpidi võime ligemal silmitsemisel leida mõningaid tähelepandivaid röökijooni Eestis ja Poola ajaloos, millega sünnib tutvuda. See tõttu võtame need asjad oma lehes kõnele, muidugi neid vaadates ainult üldvaates.

Nii eestlased kui ka poolakad on osad suuremast rahvasteperest: eestlased Soome-Ugri rahvatõust, poolakad laialisest Slaavi hõimust.

Nende erirahvaks koondumine sündis umbkaudu samal ajal: eelmise aastatuhande teisel poolel, jõudes sihile Poolas aastatuhande lõpul, kuna Eestis see hilines ning koondamine enne teostamist katkestus. Selle põhjused leiduvad üldoludes. Poola rahvas on mitu korda suurem Eesti omast. Ta elas tunduvalt leebemas kliimas ja paremal maa-alal ning võis astuda varemalt läbikäimisse Lõuna- ja Kesk-Euroopa kultuuriga, saades sellest oma arengule rohkelt tuge ja tõuget, millest eestlased kaugemal põhja pool elades ilma jäid. Sellest olukorrast kujunes siis muuseas see suuremõjuline saatustlik samm, et Poolas teostati ajaolude tõttu tarviliseks saanud suur murrang: liitumine Lääne-Euroopa kultuuripiirkonna külge ja seega ühenduses ristiusuliseks saamine, rahva enda algatusel ja vabatahtlikult (10. sajangu lõpul), kuna Eesti selleks muutuseks ise mahti ei saanud, mille mõjul siis mainitud murrangu tõid võõrad, ühtlasi asudes maa ja rahva isandateks, koduse kultuuri arengut hävitades. On aga igatahes märkimise vääriline, et umbkaudu samal ajal, aastatuhande pöördel, mil Poola suguharud Visla ja Oderi jõgede maadel endid koondasid ühiseks riiklikuks tervikuks, ka Eestis oli käimas samasugune vool, küll hoopis nõrgem. Sest otse sel ajal ehitati suuretähtsuslikud eestlaste maalinnad ning korraldati mingisugune valitsuslik koondis rahva vanemate juhatusel. Hakati käima üldnõupidamistel „majades“, milles peitus nüüdse „riigikogu“ algidu.

Nagu eelpool mainitud, tuli aga Eestile see ränk äpardus, et ta oma riigihoonde ehitamisega hilines; enne kui sellega valmis sai, purustati ta seekordne elu täielikult — Eesti sattus võõraste võimude alla, millest vabanes alles meie päevil. Kaugelt parem oli Poola rahva ja riigi arengukäik. Oma eelmainitud alguslikust maaalast Visla ja Oderi vahel paisus ta peagi suuremaks ja laienes edaspidi õieti tunduvalt. Juba 11. sajangul võis esimene kuulus Poola kuningas Boleslav Vahva Pommeri maad Poola külge liita ja ajutiselt ka Böömi trooni omandada. Pärastpoole tuli vahel ka allapoole vajumisi, aga kui a. 1386 läks korda Poola ja Leedu riikide ühendamine (Leedu oli siis maa-ala poolest Poolast palju suurem), sai Poola Ida-Euroopa vägevamaks riigiks. Ta piirid ulatusid põhjast Läänemere rannalt lõunasse Dnjeperi jõe alamjooksuni Mustamere ligiduses, läänes käisid need kaugelt Oderi ja Varte jõe taha (Saksamaa sisse) ligikaudu Elbe jõeni, idas peatselt kogu Ukraina üle Dnjeperi jõe taha, isegi suur osa päris Venemaad ühes Smolenskiga kuulus Poolale.

Sel Poola suurvõimu ajal seisis Poola riigi all umbkaudu miljoni ruutkilomeetriline maa-ala ning ta elanikkude arv oli üle 15 miljoni. Mõlemate arvudega oli ta esimesejärguliste Eu-

roopa riikide reas. Teatavasti kuulus sel Poola suurvõimu ajajärgul, 16. sajangul, ka eestlaste maast umbes pool Poolale. Kuid siitpoolne laiutamine saigi talle hädaohtlikuks, kuna ta siin pörkas kokku tugeva Rootsi võimuga, millega võideldes end asjata väsitas.

Aga teistpidi näis otse sel ajal (1600. a. järele) Poolale avanevat õieti suur tõusang: Vene riigis Vale-Dimitrite esinemise tõttu tekkinud käärimiste mõjul kippus korra kogu riik lagunema ja suurem osa sellest oli kõige paremal teel sattuma Poolale alluvaks. Moskvasse asus tsaari troonile Poola prints. Kuid siingi ajas suur tükk suu lõhki. Vene riik toibus oma tarretusest, tõrjus poolakad oma pinnalt ja hakkas tasuma kurja kurjaga, omakorda Poolale peale kippuma, mille paar sajangut kestva võitluse tagajärjeks oli Poola täieline häving.

Seda hõlbustas kahjuks suurelt Poola sellekordne viltune riigikord, mis esireas saigi ta õnnetuse põhjuseks. (Sellest ligemalt kõnelda pole siin mahti. „K. K.“ nr. 1. ja 2. kirjutises on seda lühidalt mainitud.) Ning selle juures ilmus õieti tunduvalt uus rööbikjoon Eesti ja Poola saatuses. Täielt tundes oma riigikorra kõlvatust ja märgates selle kahjulikkust ärkas Poolas 18. sajangu teisel poolel tugev isamaaline tervendust püüdev vool, mis viis läbi viimaks täielise riigikorra uuenduse, kuulsaks saanud põhiseaduse andmisega 3. mail 1791. a., millist päeva poolakad heal põhjusel mälestavad tänini oma ajaloo tähtsa päevana ja seda igal aastal pühitsevad. Kõnesolev Poola põhiseadus oli selle aja kohta tõepoolest iseäraliselt edukuse pitseriit kandev: selles oli ette nähtud muuseas — esimese säärase nähtena ajaloos — eriline haridusministeerium.

Aga otse samuti kui Eesti oma koduse koondamisega hilines 13. sajangul, tabas Poolas seda tähtsast tervenduspüüet sama õnnetus: ta oli hilinenud. Riigi langemine oli juba arenenud niikaugele, et seda enam ei saadud peatada: a. 1772 oli juba sündinud Poolamaa esimene jagamine, naaberriigid Vene, Preisi ja Austria olid asunud Poola riigi hävitamisele ja ei jätanud oma ettevõtet enam katki. Kuna teised jäid enam pealtvaatajaiks, asus Vene tegutsema täie jõuga Poola rahvusliku liikumise lämmatamiseks, milleks saatis suured sõjaväed Poolasse. Küll lõi siis võimukalt veel leegitsema poolakate rahvuslik tunne ja vabadusvaim, mille juhiks asus rahvuskangelane Kosciuszko. Selles „isamaalises sõjas“ tegid poolakad küll vägitegusid, mis aga kõik jäid asjatuks, kuna vaenlaste ülevõim oli liig suur. Hädahüüdega „Poolamaa ots!“ vajus Kosciuszko Poolale kurval päeval, 10. okt. 1794. a., lahinguväljal oma sõjaratsu seljast maha ja sattus vangi. Seega oli tõepoolest Poola riigil ots.

Aga mitte Poola rahval, sest riiklikult võidi Poola lõpetada, rahvuslikult iganes mitte,

kuna püsima jäi poolakate tugev rahvuslik tunne ja, mis ülitähtis, Poola võimsaks kosunud omapärane kultuur. Ning selles näeme samuti tunduvat rööbikjoont Eesti ja Poola arengu- loos. Oma kadunud vabaduse tagasivõitmiseks on eestlased mõnd korda asunud võitlusele, millised ettevõtted aga on lõpnud õnnetult: otse samuti käis Poola käsi oma vabaduskatsetes a. 1830 ja 1863. Väevõimul ei saadud katkestada kütkeid, aga rahvuskultuuris peituv

oma kultuuri agaralt ja usinalt. (Muuseumis on saanud maailmakuulsaks ühe Poola daami, proua Curie, leiutus keemia alal: uus element, mida hüütigi leiutaja rahvuse nime järel „poloniaks“.) Õieti tähelepanav on, et Poola kirjandus oma täielisele õitsvusele lõi alles riikliku iseseisvuse kaotuse järel, tõustes kultuurrahvaste ringis esimesse ritta.

See asjaolu nõutaski Poolale täie lugupidamise kogu kultuurimaailmas ja valmistas tuge-

Eesti ajakirjanikud 6. veebruaril 1930. a. Varssavis „Prasa Polska“ trükikojas.

imevõim suutis need sulatada aegapidi nagu iseendast. Omapärane rahvuslik kultuur on eestlasi ette valmistanud ja võimukaks teinud iseseisvuse omandamiseks, mida saadi teostada, kui selleks „aeg sai täis“. Sedasama näeme, veel hoopis suuremal määral, poolakate juures. On õieti tähelepanav, et Poola kultuur: kirjandus, kunst ja teadus, ei murdunud rahvast tabanud raskete õnnetustega: ta riikliku iseseisvuse kaotuse ja sellele järgnenud muude ränkade löökide, igasuguse rahvusliku surve ja kangete karistuste all äpardunud mässude tagajärjel, vaid ikka tugevalt jäi püsima, olles rahvuslikuks ühtluse tunnuseks, hoolimata riiklikkudest eraldustest. Ka riiklikult lahus olles tundsid poolakad nii Venes, Austrias kui ka Preisias end ikka ühte kuuluvat ja arendasid

valt teed ka ta riiklikult uuestisündimiseks. Juba mõni aeg oli see tunne tasapisi, aga õige laialt nagu õhus liikumas, et Poola riik peab uuenema mistahes moel. Kuna eestlaste juures mõte ja vaade: „ükskord on Eesti riik“ võis väljendust leida ainult Juhan Liivi taoliste inimeste luulelistes mõlgutustes, oli poolakail endil see aade täitsa kindlaks kujunenud, et Poola omariikluse saamiseks „tuleb, ta tuleb, see tund“, kuigi sihid ja teed selleks olid alles udused, omal ajal oli olemas mingisugune Poola uuesti loomise kava. Selle koldekohaks oli Austria all olev Poola osa: Galiitsia. Seal saavutatigi Austria riigikorra uuenduse järel a. 1867 kaunis täieline poolakate kodune omavalitsus (autonoomia) rahvuslikul alusel: oli olemas oma maapäev, kohtud ja valitsusasutused,

kus oli maksvaks Poola keel, oli Poola ülikool jne. Mõeldi siis mistahes moel ka Vene ja Preisi all olevaid Galiitsia külge tõmata ja nii luua rahvuslik Poola riik, mis oleks olnud Austriaga sidemes samamoeliselt kui oli Ungari: ühine valitseja, välispoliitika ja sõjavägi, muidu aga iseseisev. Kõnesolev kava tunduski siis poolakatele üldiselt vastuvõetavana. Seda sihti taotleti õieti tugevalt veel maailmasõja ajal, kus otse selle saavutamiseks loodi Austrias (nüüdse Poola tähtsa riigimehe Pilsudski algatusel) omakohane Poola sõjavägi: „leegionid“. Alles 1918. a. suvel oli selle kava teostamine tõsiselt kaalumisel, kuid järgnevate sündmuste käik kõrvaldas ta täitsa.

Vastandiks sellele kavale seati Vene poolt üles Poola rahva ühendamine „Vene varju all“, mille sihi Vene vägede ülemjuhataja välja kuulutas kohe maailmasõja alul, mille kohta aga Vene riigivõim oma poolt täiesti vaikus. Ei tahtnud end kuidagi tulevikus siduda. Kuid igatahes oli juba siis üldine tunne, et tulgu sõja tagajärjeks muidu mis tahes, üks saadus on igatahes selge: Poola riigi uuenemine. Ja juba sõja kestvusel, 15. nov. 1916. a., kuulutasid Austria ja Preisi ühiselt välja Poola uue kuningriigi. Küll ainult põhimõtteliselt, sest uue riigi alla pidi kuuluma esiti ainult poolakate maa-alast. Vene alune „kongressi Poolamaa“ ning ta vahekord Austria ja Preisi-

ga jäi kindlaks määramata. Igatahes mõeldi ta jätta nendega kuidagi siduvusse.

Aga võimukalt sammus ajalookäik oma alatud rada ja annetas Poolale kaks aastat hiljem täielise iseseisvuse ning ühtlasi kõigi poolakate ühtekuuluvuse. See suur murrang sündis otse samal ajal (1918. a. novembri alul), mil Eesti võis hakata tegutsema omariiklikult. Nõnda on „uuestisündinud“ Eesti ja Poola otse ühealised.

Niipalju üldpilgus Eesti ja Poola ajaloo rööbikjoontest. Jäägu siin harutamata, kui palju Poola uuestisündimise kujunemiskäik on olnud omakohast äratajaks ja õhutajaks samale aatele ka Eestis. Samuti ei jää selles kirjutises enam mahti vaatlusele võtta Eesti ja Poola kokkupuuteid, vahekordi ja tagajärgi sel lühikesel ajajärgul, millal osa Eestit kuulus Poolale. Nagu meie lehes varem märgitud, pole Poola ajast Eestis jäänud kaugelki nii rohkeid ja häid mälestusi kui meil on olemas Rootsi ajast. Aga teistpidi on selge, et tõsine „Poola aja“ kirjeldus Eestis alles on tuleviku teha. Sest need teated, mis meil selle kohta seni on olemas, on enamasti pärit Saksa ja Vene allikaist, kes olid Poolale vaenulised, ning need on vististi ühekülgsed ja erapoolikud. Mis aga nendegi najal sellest ainest oleks öelda, sündigu teinokord.

H. Prants.

Riigivanema külaskäigult. Riigivanem ja Poola president autos jõudmas Poola kuningliku lossi ette.

NÕUKOGUDE VÕITLUS TALUPOEGADE VASTU

Mag. J. Timonen („Hakkapeliitta“ järele)

Nagu ajalehtede teadetest selgub, on Nõukogude valitsuse ja Vene tagupoegade vaheline võitlus läinud sügisel ja käesoleval talvel saavutanud tavalisest palju suurema ägeduse, kuigi see vististi käesoleval hetkel on teatud määrani vaibunud, võrreldes oktoobrikuuga, mil see oli oma kõrguse tipul ja mil järgmised teated ajalehis olid väga harilikud:

„Moskva ringkonnas teoksil olevad viljakogumised tähendavad ägedat klassivõitlust leiva pärast. Kulakud peavad vihast avalikku võitlust viljakogujate vastu, põrkamata isegi tagasi terrorist nõukogude esindajate: kommunistide, kommunistliku noorsooliidu ja viljakogujate teenistuses olevate külakehvikute ja keskmikkude aktivistide vastu. Ei möödu päevagi, et ei sunni süütamisi, peksmisi, tapmisi. Kulakud esinevad avalikult tunnussõnaga: Pige mini määndan või põletan oma vilja kui annan selle tööliste riigile!“ („Istvestija“ 15. okt. 1929).

Kommunistide tapmised ja nende vastu sihitud süütamised olid oktoobris nii harilikud, et nõukogude lehed avaldasid asjasse puutuvaid teateid üsna mikrokoobiliselt väikeste pisi-uudistena, ja see asjaolu, et ühes ja samas teates tavaliselt mainiti paljudest ühes ja samas paikkonnas sündinud poliitilistest atentatidest, osutab, et tõeliselt jõudis asjast ainult väike osa nõukogude lehtede veergudele. Tüübiline niisugune rühmitkede oli järgmine, mis nõukogude lehed avaldasid oktoobrikuu 3. päeval:

„Černigov, 2. 10 (Tass). Süütamised on piirkonnas suurenenud. Põletatakse külvavanemate varandusi. Viimase kolme kuu kestes on registreeritud 54 süütamist. Muuseas on põletatud kollektiivmajapidamisi.

Peale kommunistide ja nõukogude valitsuse esindajate on talupoegade „must terror“ sihitud mõnes piirkonnas külakehvikute vastu, sest, nagu eelpool näeme, tarvitas neid nõukogude valitsus vilja sunniostudel abilistena. Kohutavaim niisugune juhtum sündis Prokudino külas, Tuula kubermangus, kus ühe päevaga põ-

letati tuleroaks 40 külakehvikute hurtsikud kättemaksmaks, et kehvikud olid andunud bolševikkude käsilasteks naabrite vastu.

Čeka omaltpoolt vastas iga kommunisti tapmist ja iga süütamist poolekümne „kulaku“ hukkamisega. Terror kasvas õieti hirmsaks, hirmsamaks kui nõukogude valitsuse esimestel aastatel.

Nagu ülal esitatud tsitaatidest selgub, põhjustasid osalt terrori arenemist nõukogude valitsuse viljakogumised, mis tähendasid varjamatu vilja sunnivõttu naeruväärt madalate hindadega, aga need ei olnud siiski ainsad ega kõige olulisemad põhjused. Oluliseks põhjuseks on olnud nõukogude uus agrarpoliitika, maapidamise kollektiivistamispoliitika, mis võeti partei usutunnistusse 1927. a. parteikoosolekul, mida teostati energiliselt juba 1928. aastal ja mõisteti „kiire korras“ täidesaadetavaks surmaotsuseks üksikmaapidamisele läinud aasta aprillikuu parteikoosolekul. See hoolimatus, millega on viimaseil aastatel avaldatud survet üksikmaapidamisele nimetatud maapidamise kollektiivistamispoliitika läbiviimiseks, on saatnud talupojad otsekohesesse meeleheitesse ja on kihutanud nad ägedasse sissisõtta nõukogude vastu.

Sel nõukogude uuel maapoliitikal on oma nõukogude olemust iseloomustav eeljalugu. Võideldes relvad käes mitu aastat Vene talupoegade vastu, et sundida neid loovutama oma vilja linnaproletariaadile, jõuti kevadel 1921 seisukorda, kus Leningi pidi järele andma. Talupojad tegid endale 1920. a. seaduseks: külvasid ainult endi tarbeks, mille tagajärjeks oli irvitav näljahäda. Siiski see veel ei suutnud painutada ajaloo suurimat fanaatikut, Leninit, sest veel detsembris 1920 ta vandus ühel kongressil ennem surra kui kunagi lubada talupoegadele „õigust mängida oma viljaga“. Aga tuli siis Kroomlinna madruste, revolutsiooni ustavaimate ihukaitsjate, mäss kevadel 1921. Oli parajasti koos Moskvas nõukogude kongress. Peaaegu nu-

Nõukogude Vene põgenikud Ukraina Rootsi talupojad. Punane Rist, neile teekonnal toitu jagamas. Ülesvõte on tehtud ühes Ungari raudteejaamas.

tuni murdunud ja hädaldav Lenin ilmutas samas kongressile, et nüüd tuleb taganeda ja anda talupoegadele õigus kaubelda vabalt oma viljaga.

Järgnes nüüd nõukogude ja Vene talupoegade vahelistes suhetes pisut mõistlikumaid aastaid: surves vahetalitajaina tarvitatud „küllakehvikute komiteed“ saadeti laiali, valitsuse survet vähendati, anti talupoegadele see õige kodanlik käsk: „Saage rikkaks.“ Nõukogudele hakkas selguma, et maailmarevolutsiooni luhatumisel Vene talupojad jäävad nende ainsaks varjupaigaks, nende raha-allikaks, nende tööstuse toeks, nende asumaaks. Sellele vastavalt talupoegi küll armutult imeti maksude ja tööstuse toodete kõrgete hindade kujul (nende hinnad olid keskmiselt 4—5 korda maailmaturu hindadest kõrgemad) ja madalate viljahindade abil (need olid 50—60% maailmaturu hindadest), aga suuremast — čeka survest — hoiduti.

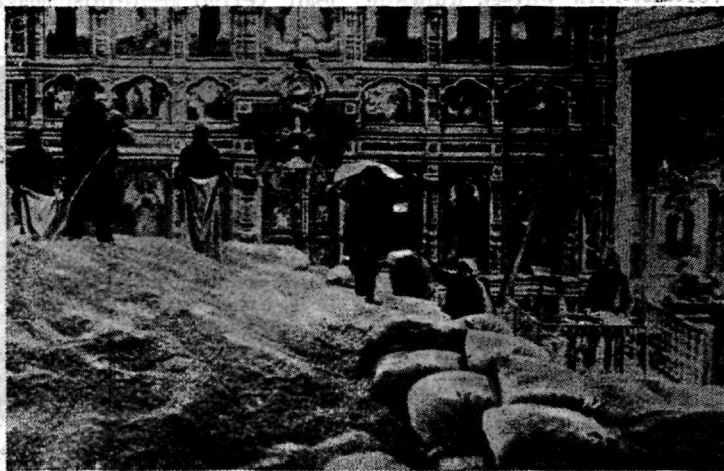
Nii tagamatu kui talupoegade nülgimine oligi, agaramad ja ettevõtlikumad neist hakkasid toibuma sõja-kommunismilöödud haavadest, hakkasid aastatel 1925—1926 juba veidi kosumagi.

Nõukogude riik ei ole asjata kehvikute riik: heakäekäiku, oleks see ka kui vähenõudlik tahes, bolševikud kardavad kui surma. Ja nii siis talupoegade minimaalsegi rikatamine pani neid närvitsema. Esimestena tõstsid hädakisa trotskistid ja sinovjevistid: nõukogude riiki ähvardab „kulaku-hädaoh!“ Hädahüüdi põhjendati seega, et maapiirkonna vähemik jõukuses kasvas, kuna jälle kehvemad talupojad jäid veelgi kehvemaks. Väites oli teatud määralt õigust, sest nõukogude esimestel aastatel bolševikud innustasid küllakehvikute kaitseks nii meeletul kombel, et keelsid ära palgatud tööjõu tarvitamise maapidamises mingi küllakehvikute „kurnamise“ ärahoidmiseks. Tagajärg oli muidugi see, et maata rahvas jäi tööta ja väikekohaomanikud kaotasid kõrvalteenistuse võimaluse, mis oleks lubanud neil püsida kodunurgas. Nad olid seepärast sunnitud rentima salaja — sest avalik maarentimine oli kõvasti keeldud — oma maalapikese veidi jõukamale naabrile ja harima siis seda viimase rentnikuna. See komme sai seda üldisemaks, kui sõjakommunismi aastatel talupojad olid kaotanud pooled oma hobustest ja suure osa põllutööriistadest — a. 1925 olid Ukraina talupoegadest umbes pooled hobuseta ja ühel kolmandikul ei olnud puuatragi. Annud enda niiviisi oma naabrile rentnikuks, niisugune hobuseta ja rahata talupoeg suutis kuidagi harida oma vähest maalappi (keskmiselt 2—5 hektaari!). Suur osa nõukogude kaitsele kehvnud talupoega-

dest rändas töö otsimiseks linnadesse ja müüs või rentis oma maatüki naabrile. Niiviisi suurenes naabri maa-ala, aga ainult vähe, kõige rohkem kümmehekond hektaari, mistõttu ta siis oli „ära õginud“, nagu bolševikud ütlevad, mõnegi „bjednjaku“ (kehva talupoja).

Niisugune asjade seisukord ei teinud siiski valitsevale kihile palju muret, sest opositsiooni hädakisast hoolimata tegi nõukogude valitsus maa rentimise ja võõra tööjõu tarvitamise otsekohe seaduseks, kuigi mõnesuguste, aga suhteliselt väheste, piiramistega.

aga ülalnimetatud „maa kulakustamisel“, kui tarvitame trotskistide ütlemisviisi, oli oma tagajärg, mis pea mõjutas saatuslikult bolševikkude maapoliitikat. Esiteks „kaubavili“, nagu bolševikud nimetavad turule saadetavat vilja, kogunes endisest rohkem jõukamate talupoegade kätte. Saadi ametnikkudelt teada, et 40% „kaubaviljast“ tuleb 10% listelt talupoegadelt, mis tähendab, et pea-aegu pool linlaste leivast tuleb „kulakudelt“, kes nii nüüd kui ennegi, vähemalt teoorias, olid „riigi vaenlased“. Teiseks talupoegade vähenõudliku jõukuse kasvamise tagajärjeks oli see, et neil ei tarvitsenud mõõta iga müügiks määratud viljapuuda valitsuse viljaostjatele esimeses järjekorras, vähemalt

Viljamagasiniks muudetud kirik Moskvast.

kui rasket maksukoormat vähe kergendati. See oli põhjuseks, et valitsuse viljaostud sattusid raskustesse. Kui talvel 1925/26. a. oli korjatud niipalju vilja kokku, et võidi müüa välismaale 182 miljonit puuda, siis 1927/28. majandusaastal müüdi seda ainult 27 miljonit (a. 1913 tõusis Vene vilja väljavedu 630 miljonile puudale). Linnade viljatarbe rahuldamine seisis tõsiselt hädaohus. Märtsis 1928. a. olid viljaostud nii vähe õnnestunud, et kui nõukogude valitsus poleks võtnud tarvitusele sunnibabinõusid, oleks näljahäda linnades olnud möödapääsmatu.

Juba Lenin oli aina pead murdnud: Mis päästab meid rippuvussuhtest talupoegadesse? Ja juba temale oli riiklik suurmaapidamine ja agraarmajanduse sotsiaalne kollektiivistamine vilkunud päästvate kangastustena. Aga need riigi suurmaapidamised, mida 100-protsendilise kommunismi päevil, s. o. sõjakommunismi aastatel, oli asutatud endistele aadlimaadele, õnnestusid nii võimatult, et Lenin hiljemal aastatel ei usaldanud lootda neilt pisematki pääsmist, kuigi neid teoorias ei hüljatud. Ja sama halb menu oli bolševikkude agitatsioonil maapidamise kollektiivistamiseks.

aga mida Lenin 1921.—1924. a. ei usaldanud enam lootda, sellestasamast hakkas rühm valitsevat klikki ot-

sima pääsmist, nõudes, et maapidamine on kollektiivistatav ja riigi suurmaapidamised asutatavad sel määral, et linnad saaksid tarvilise vilja maapidamise „sotsialistlikult sektorilt, tarvitsemata kerjata seda „kulakutele“. Tuum oli selge trotskism ja Stalin vastutas seda kindlasti esialgu, sest noil aegadel, mil Molotovi mõjutatud suund algas pead tõstma, oli Stalin peaaegu inukas talupoegade sõber. Aga vaevalt oli Stalin saanud võidu Trotski ja viimase poolehoidjate üle, kui ta äkki võttis omaks Molotovi olemuselt trotskilise maapoliitika ja hakkas seda teostama oma iseloomu kogu brutaalsusega, peamiselt selle järele, kui ta oli jõudnud kõrvaldada Trotski ja trotskistid Siberisse (märtsis 1928).

Algas armutu „rünnak kulakute vastu“ ja külakehvikutest tehti jälle nõukogude käskude täitjad maal. Harilikku maapidamismaksu tõsteti, nii et see tegi umbes 20% keskmise jõukusega talupoja sissetulekuist. Ja „kulakute“ jaoks leitud ülemäärane maks, millega koos maksukoorem tõusis 35–60% sissetulekuist. Ja et hoopis hävitada poliitiliselt vastumeelsed jõukamad talupojad, tehti niisugune surveseadus, et kui „kulak“ salgab oma vilja sunnivõtjate ees või teeb vastasrinda, siis talle võidakse mõista trahvi, mis vastab loovutatavaks määratud vilja väärtust viiekordselt ja mis nõutakse välja halastamatult samal paigal. Nii viisi muudeti tõrkuv talupoeg tõesti „kiires korras“ kerjuseks. Kui mõni talupoeg oli võimumehele eriliselt vastumeelne, heideti ta čeka türmi. Tuhandeid, arvatavasti kümneid tuhandeid talupoegi hävis juba 1928. a. čeka kongides.

Nimetatud „rünnakuil kulakute vastu“ sunniti talupoegi kollektiivmajapidamisele. Sest samal ajal, kui „kulakuid“ rõhuti ja kõigi võimalikkude abinõudega taga kiusati, soodustati igati neid talupoegi, kes olid nõus ühinema ühismaapidamiseks, ja lubati üheksa head ja kaheksa kaunist. Ja kuigi ainult õige harvad kollektiivmaapidamised said lubatud traktori või muid seesuguseid „proletariaadi kingitusi talupoegadele“, siis kollektiivmaapidamisse ühinemisest oli vähemalt see kasu, et päästi väljakannatamatust survest. Seepärast on tulemused siin viimase kümnekonna kuu kestes, vähemalt nõukogude vaatepunktilt, otse suurepärased: kollektiivmaapidamistesse on liitunud vähemalt kaks korda rohkem talupoegi kui seda aasta alul ette arvati.

Aga Vene majanduse vaatepunktilt on tulemused olnud otse hävitavad: Vene agraarmajandus on osutanud langust, peaaegu sama nobedat kui sõjakommunismi aastatel, mida mõned nõukogude tegelasedki, nagu näit. hiljutine rahaasjade komissari abi Frumkin, tunnustavad. Bolševikkude korratu survepoliitika on tundunud kibedaimalt karjahoius: karjapidamine on

vähenenud, mida tunnustati hiljutisel täidesaatva komitee istungil nõukogude tegelaste poolt, ja ometi on just karjahoio tõstmine Nõukogude päevaküsimusi. Mis puutub viljatoodangusse, siis püüavad bolševikud panna uskuma, et siin ei ole olnud tagasiminekut, aga linnade leivapuudus tõendab vastupidist. Tarbeainete puudust, mis linnades bolševikkude sotsialistliku maapoliitika tagajärjel valitseb, valgustab heledalt kellegi töölise küsimusi, mille Vene ametiühisuste häälekandja „Trud“ avaldas (29. nov. 1929):

„Ajalehtede teadete järele on tänavused viljakogumised olnud hästi tagajärjekad. Miks siis ei lasta müügil küllaldaselt leiba — musta ja valget? Miks ühe leivapätsi saamiseks peab seisma tundideviisi sabas? Miks ei ole võid ja liha? (Sinjev, Klin).“

Miks ei ole võid ja liha? „Trud“ ei karda paljastada tõelist põhjust. Millised hävitavad tagajärjed karjandusele bolševikkude „rünnakuist kulakute“ vastu on olnud, ilmneb „Voss. Zeitung“ kirjasatja kirjeldustest oma reisilt Vene küladesse läinud sügisel:

„Vene küla pildis on sündinud märgatav muutus: sead, mida enne oli ohtralt külade läheduses, on hävinud täielikult; näeb vaid lahju lehma, mõnd hobust ja lambakarju. Toitlusraskused ja enne kõike maksud on saanud sigade hävitajaks. „Ei maksa enam,“ ütlevad talupojad ja tapavad neist viimasedki. „Ei maksa enam,“ öeldakse kõige kohta. Nad panevad veski seisma, sest üksik veskiomanik maksab nii palju riigile, et talle endale ei jää midagi vaevapalgaks. Ei maksa ka kasvatada vilja üle oma tarbe — hinnad on nii madalad, ega vähemagi rahaga saa kaupa. Masendava painajana lasub Vene küla üle see: „ei maksa enam“. Kaks aastat varem tulime veel toime, aga selle järele läheb kõik halvasti, ei tea miks, ütlevad nad. Meie teame seda: viimase kahe aasta jooksul on NEP'i poliitika hüljatud ja seda on asendanud Stalini radikaalne suund talupoegade vastu. Talupoeg on selle järel kitsendanud oma toodangut; sest kui ta on agar, kui ta läheb edasi, kui tal õnnestub hankida endale teine hobune — siis ta lendab noolena õigusteta „kulakute“ kilda, kellel ei puudu üksi poliitilised õigused, keda ei ähvarda rasked maksud, vaid kellele küla ühiskaupluses keeldakse kaubadki: talle ei müüda ühtki naela, ühtki tülitiku, ei õli, ei vähematki“.

Paljud, nagu nägime, on alistunud survele. Aga paljud teevad veel opositsiooni, ja see opositsioon omandas viimase viljasaagiga ühenduses õigegi julma kuju. Ennekuulmatule survele on Vene talupoeg vastanud ennekuulmatu „musta terroriga“. Üldise kehvenemise ja linnas valitseva tarbeainete puuduse kõrval Vene külas möllav „must terror“ on bolševikkude sotsialistliku maapoliitika kurvemaid tulemusi.

Riigivanem külastamas marssal Pilsudskit. Keskel riigivanem ja marssal Pilsudski.

Riigivanema küllasõidult Poolasse

Poola on tõsine Eesti sõber

Eesti riigivanema Otto Strandmani külaskäik Poola presidendile Moscickile 9. ja 10. veebruaril oli kahtlemata Eesti-Poola sõpruse soojemaid ja südamlikumaid avaldusi. Mitte üksi et riigijuhid sel puhul oma sõprust oleksid kinnitanud, vaid kogu rahvas nii Eesti kui Poola territooriumil neil päevil ulatas käe üksteisele kõige südamlikumana ja tõsisema sõpruse kinnitamiseks.

Eestil on tõsiselt põhjust rõõmustada, et Poola rahvas pühendas nii suure tähelepanu Eestile Eesti riigivanema külaskäigu päevil. Sellest ilmnes meile Poola suur sümpaatia Eesti riigi ja rahva vastu, mille kirjutame tähtsa saavutusena Eesti ajaloo kroonikasse.

Poola avalik arvamine ajakirjanduse näol kinnitas riigivanema külaskäigu puhul korduvalt, et heanaaberlik vahekord Balti riikidega on Poola välispoliitika tähtsamaid ülesandeid ja et Poola välispoliitika üheks sihtjooneks on aidata kindlustada Balti riikide iseseisvust. Sellest järeldub Poola tõsine soov arendada sõbralikke suhteid Eestiga, mida nii sirgejooneliselt kinnitas ka Eesti riigivanema südamlik vastuvõtt Varssavis.

Nende ridade kirjutaja, kes Poola välisministeeriumi lahkkel kutsel ajakirjanikuna selle külaskäigu tegi kaasa, püüab allpool anda edasi oma muljeid sellest sõbralikust sõidust Varssavi, sellest südamlikust vastuvõtust kogu Poola piires ja kõigist neist soojest tundeist, mis

riigivanema külaskäiguga Poola rahva poolt avaldati Eesti rahvale.

Eesti ajakirjanikud — kokku 10 inimest — sõitsid Varssavi sihis Tallinnast 4. veebruaril. Mõnetunnilise peatuse järele Riias jõudsimpe peagi Poola piirile, kus meid ootas esimene südamlik sõpruseavaldus. Nimelt astus meie vagnisse esimesse piirijaama jõudmisel kohalik jaamaülem, kes meid Poola pinnale astumisel tervitas. See, olgugi iseendast nii lihtne tähelepanek, köitis meid oma südamlikkusega siiski niipalju, et saime tõsiselt liigutatud ja olime esimesest silmapilgust peale võidetud Poola sõpradeks.

Jõudes 6. veebruari hommikul Varssavi, olid meile jaama vastu tulnud Poola välisministeeriumi ja ajakirjanduse esindajad, samuti meie Varssavi saatkonna sekretär, kelle seltsis juhutati meid kohe jaama läheduses asuvasse võõrastemajja.

Esimene mulje sellesse suure maailmalinna astumisel oli tõesti mõjurikas, iseäranis neile, kes esimest korda Varssavi tänavale astusid. Miljonlinnana jätab Varssav väga spontaanse mulje. Lähemaks tutvumiseks selle linna tähelepanuväärsemate kohtadega avanes meile otsekohe juhusega, kuna pärast einet võõrastemajas sõidutati meid linna vaatlemisele. Sellest ekskursionist pälvis erilise tähelepanu Lazienki suveloss, mis oma kauni ümbruse ja veel kaunima sise-musega köidab kõigi külustajate tähelepanu.

Ehitatud Poola kuninga Stanislaus-Augusti poolt, kes oli ühtlasi suur kunstide harrastaja, nimetatud loss on tänapäeval muudetud väikeseks, kuid küllalt meeliköitvaks muuseumiks rikkaliku sisustuse ja maalidega.

Edasi külastasime Varssavi üliõpilaste ühiselumaja, mis on suurim ehitus Varssavis ja annab peavarju 1700 üliõpilasele. Samuti köitis tähelepanu kohalik hügieeniline instituut, mis on asutatud kõigi võimalike tõbede vastu võitlemiseks. Erilise huvi keskkohaks ajakirjanikkonnale kujunes aga Poola suurima ajalehetööstuse „Prasa Polska“ vaatamine. Siin oli esitatud trükitehnika viimne sõna kõigis võimalikes kombinatsioonides.

Need kolm päeva, mis ajakirjanikud viibisid Riias enne riigivanema kohalejõudmist kujunesid suurteks õppetundideks Poola rahva elu ja olu tundmaõppimisel.

Eesti riigivanema saabumiseks Varssavi olid jaama juure rivistatud väeosad ja nende taga määratud rahvahulgad, kes tahtsid kõik oma silmaga näha Eesti riigipea saabumist. Spaleerid olid seatud jaamast kuni presidendi lossini, kuna linn ise selle suure päeva puhul oli lipuehtes. Jaama perronile oli seatud üles orkester ja siinsamas ootasid riigivanemat Poola valitsuse liikmed, kõrgemad ohvitserid, ametnikud ja diplomaatlik korpus.

Kümme minutit enne riigivanema rongi saabumist jõudis kohale Poola president Mos-

cick, kes tõttas isiklikult suruma O. Strandmani kätt tema Varssavi jõudmisel.

Pärast tseremoniaalset tervitust sõitsid mõlemad riigipead rahvahuljade hõisete saatel spaleeridest palistatud teed mööda presidendi lossi.

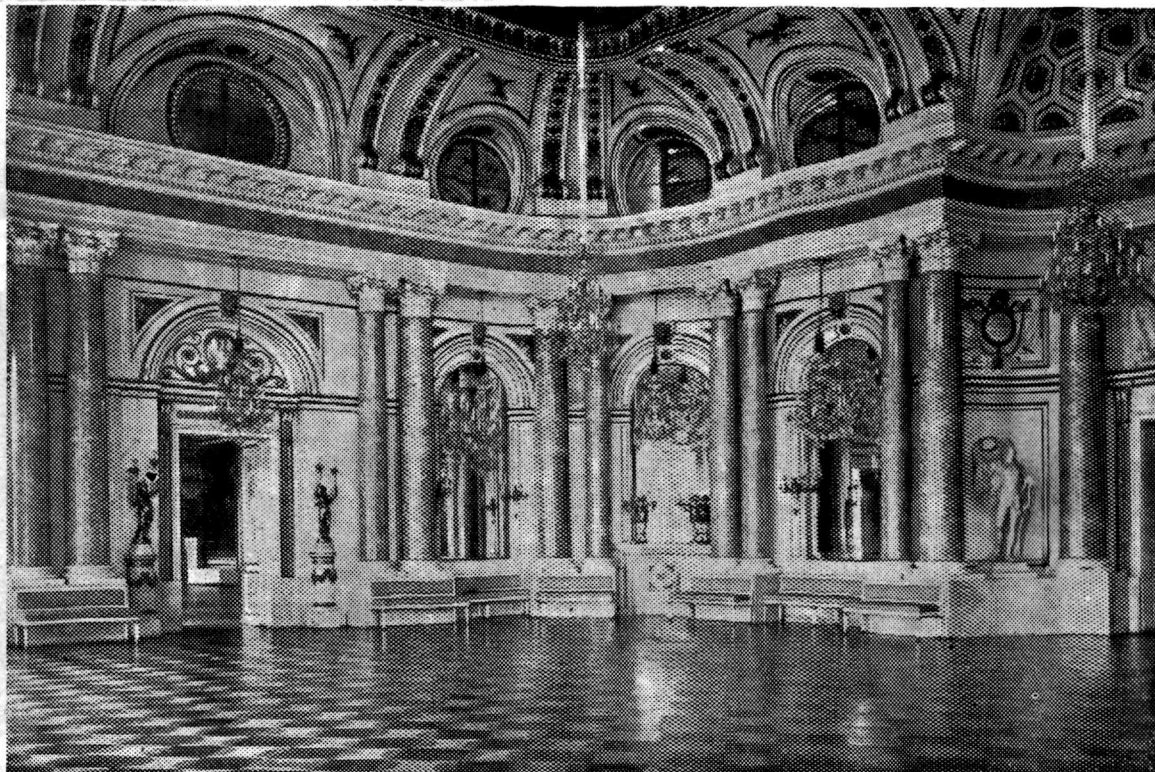
Kell 12 päeval pani riigivanem O. Strandman pärga Poola tundmatu sõduri hauale, mis-sugust toimingut jälgis määratu rahvahulk.

Riigivanema külaskäigu esimese päeva tähtsamaks sündmuseks kujunes kahtlemata suur raut presidendi lossis, millest võttis osa umbes 2000 inimest.

Kella poole üheteistkümneks kogunesid kutsutud külalised lossi saalidesse, kus neid Poola president Moscick ja Eesti riigivanem Strandman isiklikult kättpidi tervitasid. Seejärel valgusid külalised laiali lossi muinasjutulistesse ruumesse, kus neid veinidega, puuvilja ja külmlauaga kostitati.

Otse silmipimestav oli viibida selles suures rahvaperes, kellest nii paljud säravais ordenites ja tualettides, mis maksavad meie mõistete järgi terveid varandusi. Eriti suurepäraselt mõjusid välismaade suursaadikud ja sõjaväelised esindajad, kes oma kireva rõivastusega eraldusid õige suuresti nii-kui-nii kirjust publikust.

Õige lõbusas meeolus vesteldi kuni süda-öötunnini, millal üksikud külalised hakkasid valguma laiali, kuna president ja riigivanem juba enne seda olid tõmbunud oma ruumesse.

Pallisaal Poola kuninglikus lossis, kus oli ka riigivanema korter.

Teise päeva lõunal anti riigivanem O. Strandmanile Varssavi ülikooli poolt audoktori diplom, missugune toiming oli suurel vastuvõtul Varssavi raekojas.

Õhtul andis riigivanem Eesti saatkonnas Poola president Moscicki auks eine, mille järele sõideti ooperisse.

Gala-etenduse ja piduliku sünnimuse puhul oli suur teater rahvast viimse võimaluseni täis kiilunud. Etendusest võtsid osa ka valitsuse ja diplomaatliku korpuse liikmed.

Esimesena tuli etendamisele ballett-pantomiiim „Viimne pierrot“, mis nii oma lavaseadelduse kui ka ettekande poolest esitas balletikunsti kõrgemaid saavutusi ja mõjus kaasakiskuvalt kogu vaatajaskonnale. Esimese vaheaja järele astusid presidendi looži president Moscick ja riigivanem Strandman, keda publik teritas püstitõusmisega ja elavate kiiduavaldustega. Ühtlasi mängis orkester Eesti ja Poola hümn. Nüüd tuli etendamisele katkend Poola ooperist „Halka“, mis kujutas Poola elu aastasadu tagasi. Väga huvitav oli selles suurepärase Poola rahvatantsu masurka ettekanne.

Ooperist sõideti lossi, et valmistuda ärasõidule. Kell pool üks öösel lahkus riigivanema rong pärast südamlikke jumalagajätte Varssavist. Jaama olid riigivanemat tulnud saatma Poola presidendiga eesotsas peaminister ja teised valitsuseliikmed, diplomaatliku korpuse esindajad, kõrgemad sõjaväelased ja rida teisi kõrgeid võimukandjaid. Punkt kell pool üks öösel hakkas riigivanema rong liikuma Varssavist Eesti hümnihelide saatel.

*

Riigivanem Poola pre

Ajakirjanikud Eesti Varssavi saatkonnas. Esimeses reas esimene Poola-Eesti ühingu tähtsamaid tegelasi, „Polska Zbrojna“ peatoimetaja V. L. Evert, keskel Eesti saadik Varssavis Tofer. Tagumises reas vasakult teine „Kaitse Kodu!“ toimetaja L. Sõerd.

sidendi juures külas.

See on selle suure külaskäigu lühike kirjeldus, millega on antud edasi ainult üldjoontes nende suurte pidustuste käik, mis peeti Varssavis Eesti riigivanema sealviibimisel. Väga palju

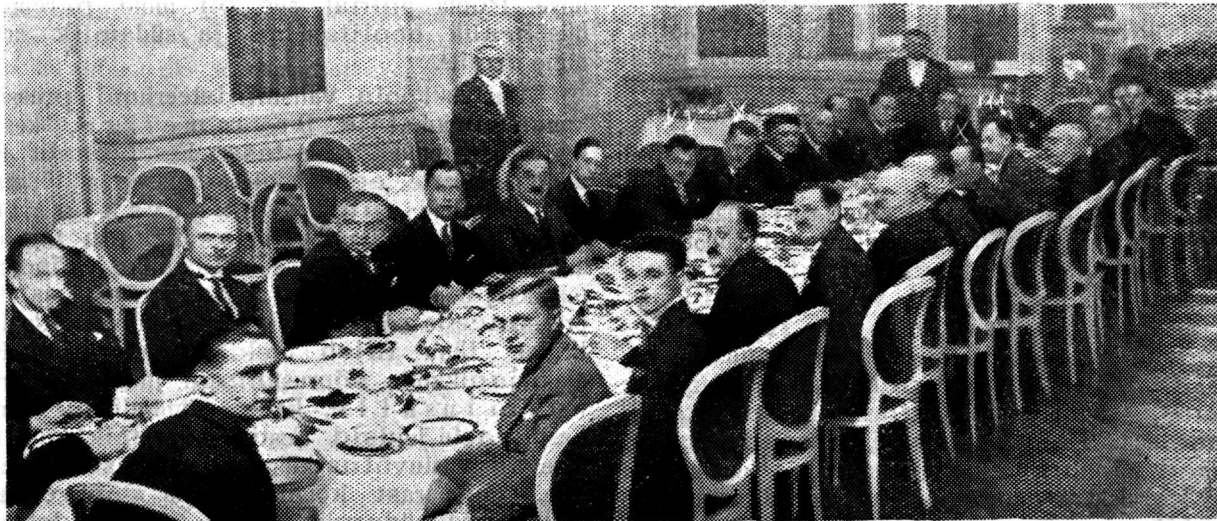
sellest külaskäigust muidugi ei ole üldse edasi-antav sõnadega: seda tuleb ainult tunda ja mõista kui Poola suurt sõprusavaldust Eestile.

Igal juhtumil see külaskäik aitas suuresti kaasa üksteise paremini mõistmisele ja see sõbralik lähenemissamm toob Eestile igal ajal kasu.

Üksikuist momendest pälvivad veel tähelepanu Eesti ajakirjanikkude vastuvõtt „Polska Zbrojna“ toimetuses, kus Poola senati marssal Szymanski ja peatoimetaja V. L. Evert, mõlemad tuliseid Eesti sõpru ja Eesti-Poola ühingu juhtivaid tegelasi, soojel sõnul Eesti ajalehemehi tervitasid ja väga soojalt kõnelesid Eesti ja Poola sõprusest. Meeldiva üllatusena leidsin peatoimetaja V. L. Everti kabineti laualt ka „Kaitse Kodu!“ numbri, mille artiklite pealkirjad olid tõlgitud siinsamas leheküljel pliiatsiga Poola keele, mis näitab, et huvi Eesti kodukaitse küsimuste vastu Poolas ei ole näiline.

*

Poolas elavate eestlaste arv on õige väike — neid arvatakse üldse 50 inimese peale. Kuid sellest väikesest arvust on suurem osa tõsiseid eestlasi, kes pole ka võõrsil viibides unustanud oma kodumaad. Nii kohtasin hotellis üht eestlasest daami, kes on mehel ühel Poola arstil ja kes just Eesti riigivanema Poolasse sõiduks oli sõitnud Varssavi. Selle proua nimi oli Higier ja tema alaline elukoht on Grodno linnas Varssav-Riia teel. See Eesti naine otsis meid ise üles, et kuulda Eesti keelt, kuulda midagi oma kodumaast pika äraoleku järele. Ja kui siis meie Eesti keeles ja Eesti meeles kõnelesime selle prouaga, siis tulid tal silma pisarad ja ta ei saanud end hoida, vaid pidi läbi pisarate tunnistama, et tema armastus oma kodumaa vastu ei ole võõrsil viibides kadunud, vaid see elab tema südames täies ulatuses edasi.

Eesti ajakirjanikud Poola välisministeeriumi ajak. osakonna juhataja Chrzanowski (×) poolt korraldatud pidulikul einel. ×× — Poola välism. osakonna juhataja T. Holovko, ××× Eesti välism. ajak. büroo juhataja G. Meri.

Riigivanem paneb pärja Poola tundmatu sõduri hauale.

„Et kuulda Eesti keelt“, jutustas too Eesti naine, „loen vahete-vahel endale kõvasti ette, ja juba see manab minus esile armsaid tundeid mu kallist kodumaast. Jah, armas ja kallid on mulle Eesti keel ja meel ja mu kallid kodumaa — seda ei unusta ma iial...“

Sääraseid sõnu kaugel kodumaast, võõra rahva seas elutseva Eesti naise suust kuuldes tõusis tahtmata austus selle tubli naise vastu, kes ka võõrsil olles pole suutnud unustada oma kodumaad ja kes sõidab sadandeid kilomeetreid maha selleks, et kuulda Eesti keelt ja Eesti meelt.

*

Jättes maha Varssavi kõige paremad tunded suurest sõprusest ja lahkest vastuvõtust olime peagi jälle Läti piiril ja varsti Riias, kus meid jälle omakorda võeti vastu suure lahkusega, et need paar tundi, mis rong Riias seisis, sõbralikku juttu ajada. Ja peab tähendama, et seekordne jutuaamine kandis tõesti südamliku laadi, mida Riias lahkudes kõik tunnistasid ühemeelselt. Paistis selgesti, et need arusaamatused, mis alul Eesti riigivanema Poola sõidu puhul kerkisid üles, on lõplikult likvideeritud ja vastastikune arusaamine on võtnud maad täies ulatuses.

*

Jõudes tagasi oma kodulinna peale viiepäevast peatust Varssavis ja kolmepäevast vintsutamist raudteerongis jäi mällu ja meele nii palju ilusat ja nii palju südamlikku tollest õpetlikust ja ühtlasi pidulikust ekskursioonist suure Poola riigi pealinna.

Mis tegi eriti ilusaks ja kauniks meie olemise Poola pinnal, see oli meie peremeeste ülisõbralik hoolitsemine ja südamlik suhtumine meile.

Alates Poola välisministeeriumi pressiosakonna abijuhataja Drymmeriga, kes valas kogu oma armastuse Eesti vastu Eesti ajalehemeeste eest hoolitsemisse, ja lõpetades meie alalise juhi Czarnovskiga, kõik Poola ajakirjandusilma ja avaliku elu tegelased suhtusid meile säärase südamliku sõprusega, mis kujunes kindlaks pandiks Eesti ja Poola pressimeeste sõbraliku koostöö kohta tulevikus. Erilist tänu tuleb ütelda veel Poola-Eesti ajakirjanikkude sõprusühingu juhile Poraj-Kozminskile, kelle südamlikud tunded Eesti vastu leidsid Eesti ajakirjanikkude hoolitsevas vastuvõtus kõige otsekohesema kehatuse. Seepärast kõigile Poola ametvendadele veel kord südamlik tänu. Ja, loodetavasti, peatset nägemist Tallinnas.

L. S.

Viru maleva üksuste pealike ja jaoskondade esinaiste koosolekust osavõtjad 26. jaanuaril Rakveres.

PEALIKUTE KOOSOLEK JA KODUKAITSE JAOSKONDADE ESINAISTE KURSUS VIRU MALEVAS

Maleva staabis tehti viimseid ettevalmistusi ja neist võis järeldada, et on oodata mõnd sündmust, sest ega muidu korraldata öökortereid, õpperuume, vaadelda ilma ja soovita, et külmetaks pori ja annaks paremad võimalused oma kodukohtadest pääseda välja pealikuil ja esinaistel.

Viru malevas on kombeks pidada igal aastal üle-malevalist pealike koosolekut ja nüüd tehtigi ettevalmistusi 26. jaanuariks kokkukutsutud pealike vastuvõtmiseks.

Ühenduses sellega korraldas ka kodukaitse ringkonna juhatus jaoskondade esinaistele ja juhatuste liikmeile kahepäevase kursuse, mis algas 25. jaanuaril.

Juba aegsasti olid kokkukutsutavaile kutsed, kursuse kavad ja koosoleku päevakord kätte saadetud, nüüd oodati vaid veel nende kohalejõudmist. Nii pealike koosolek kui ka esinaiste kursus, mis seekord haarasid kogu maleva, on maleva elus omaette suursündmuseks. See nõuab ettevalmistusi osavõtjailt, eriti neilt, kel kaugemast maleva nurgast on tulla maleva staabi juure. Samuti oli maleva staabil ja ringkonna juhatusel küllalt ettevalmistusi, et ilusad kavatsused annaksid kõigiti väärtuslikke tulemusi.

25. jaanuaril määratud ajaks oli maleva õppesaali kogunenud esinaisi ja juhatuse liikmeid 30 ümber. Oli ilmunud osavõtjaid peaaegu kõigist jaoskondadest. Kohal oli ka ringkonna juhatus täies koosseisus. Ter-

vitas osavõtjaid ja avas kursuse ringkonna esinaine pr. Vaher. Öelnud lühidalt kursuse eesmärgist ja töökavast, lõpetas ta ühise hünni laulmisega. Oma poolt tervitas ja soovsõnu ütles naiskodukaitse juhtidele maleva pealik major Vaher. Selle järel asuti päeva töökava juure, milles olid järgmised ained: gaasikaitse, asjaajamine, pidude korraldamine ja rahvatantsud. Ühetunnil lõunavaheajaga kestis naiste töö kuni kella 20.00. Esimese tööpäeva lõppedes oli vist küll kõigil tunne, et see, mis päeva jooksul kuulnud ja tehtud, ei olnud üleaurune, sest need küsimused vajasisid selgitamist esinaiste kursusel.

Pühapäeva, 26. jaanuari, hommikul oli näha Rakveres ruttamas mitmesuguses ametastmes kaitseliidu pealikuid maleva staabi poole. Koosolek peeti 5. üksiku jalgväe pataljoni ohvitseride kasiino saalis, kuhu kogunesid koosoleku alguks, kella 10.00, pealikud. Heites pilku registreerimislehele, ulatus registreerunute järjekorra number 70-ni. See on rohkem kui oodati. Kõigist üksustest, kompaniidest ja üksikutest rühmadest, olid kohal nende pealikud või abid, kohal olid ka malevkondade pealikud. Säärane suur kogu pealikuid üheskoos ei ole harilik pilt. Peab olema armastust ja huvi oma kohuste vastu, ega siis selleta jõutaks ka Peipsi kaldalt tulla oma maakonnalinna, kuhu igapäevase elu vajadused Virumaa metsanurkadest sunnivad muidu ehk harva reisi ette võtma.

Ilmus maleva pealik major Vaher, asudes koosoleku juhatamisele. Ta pöördus pealikute poole järgmise avakõnega:

„Härrad pealikud! Meil on traditsiooniks pidada igal aastal pealikute koosolekut. Möödunud aastal oli see maleva aastapäeval, 1. septembril. Täna on aasta alul, et ühiselt kaaludes ja mõtteid vahetades määrata ära mitmesugustel tegevusaladel sihtjooned eelolevaks aastaks. Tervitan kokkutulnud pealikuid! On näha, et ka kõige kaugemaist maleva nurkadest on tulnud siia ühiseks nõupidamiseks. See kinnitab, et seesuguse pealikute koosoleku väärtust on hinnatud ja peetud tarvilikuks ilmuda sellest osa võtma.“

Asuti päevakorra juure, mis sisaldas 16 punkti nii maleva kui ka üldse kaitseliidu ellu puutuvaid küsimusi. Osa päevakorda võeti läbi ühiselt jaoskondade esinaistega.

Esimese päevakorrapunkti all andis maleva pealik ülevaate maleva 1929. a. tegevusest, peatudes üksikasjaliselt õppuste, spordi, laskeasjanduse, noormalevlaste väljaõppe, pidude ja üksuste majanduse juures. Kuulajate tähelepanu oli pingutatud, sest maleva pealik puudutas tegevuse ülevaates ka üksikuid üksusi, nende tegevuse väärtusi ja väärtusi ette tuues.

Eelmisel pealikute koosolekul lubasid üksuste pealikud korraldada 1929. aasta sügisperioodil igas üksuses vähemalt ühe sportliku sisuga võistluse. Neile, kes oma lubadust ei teostanud, maleva pealik, peatudes spordi

juures, tuletas meele vanasõna „Meest sõnast, hädga sarvest“, mis oli küllalt mõjuv meeletuletus neile pealikuile, kes antud lubadusi ei suutnud teostada.

1930. a. tegevuse kava ja selle sihtjooni ette kandes maleva pealik peatus samuti õpetegevuse, laagrite, manöövrite, spordi, laskeasjanduse, noorte väljaõppe, võistluste, pidude ja aastapäevade juures.

Selle päevakorra-punkti kohta võeti elavalt sõna, tehti ettepanekuid ja esineti mitmesuguste soovialdustega. Palju mõttevahetust kutsus esile suvilaagrite korraldamise küsimus; kuid üksmeelselt jäidi lõppeks selleski ühisele seisukohale.

Edasi järgnes kaitseliidu kodukorra projekti selgitamine. Maleva pealik peatus kodukorra projekti võetud põhimõtete juures, missugused kodukorra kinnitamisega peavad leidma teostamist kaitseliidu elus.

Et pealikute kui ka esinaiste koosoleku päevakorras oli ühiseid punkte, siis ilmusid nende harutuseks ka esinaised pealikute koosolekule. Suur saal mahutas endasse nüüd üle saja osavõtja, sest esinai ja juhataste liikmeid oli kohal 40. Ühisele harutusele kuulusid „Noorte kotkaste organiseerimise kava“, maleva 5. aastapäeva pühitsemise küsimus ja t.

Ühise päevakorra lõppedes lahkusid naiskodukaitsjad, et jätkata kursuse päevakava läbivõtmist, ja pealikute koosolek jätkus oma päevakorra juures.

Ligemale viis tundi kestnud pealikute koosolekul püsis osavõtjais huvi ja tähelepanu lõpuni. Pealikute

Viru maleva jaoskondade esinaiste kursusest osavõtjad 25. ja 26. jaanuaril. Keskel ringhonna esinaine pr. Vaher.

Lipu valmistamine. Vasakult paremale: L. Tamm, A. Tamm, B. Mikkin, S. Kass (esinaine), M. Reitkam (varustusosakonna juhataja).

Tapa naiskodukaitse 5. aastapäev

Aastapäevad on inimeste ja organisatsioonide elus nagu kilomeetritulbad, kus viivuks peatutakse, et vaadata tagasi käidud teele, teha sellest kokkuvõtteid ja seada üles tuleviku sihte edaspidisel teekonnal. 5 aastat on lühike aeg organisatsiooni elus, on tulnud selle 5 kilomeetri kestes sammuda teel, millel ainult suund, mis aga sillutamatu, sageli täiesti rajamatu, sest lühike on üldse naiskodukaitse iga, vähe on alles kogemusi, vähe veel ülevaateid teiste tööst. Meie kõigi kandvam aade aga on olnud elada ja töötada mitte ainult endale, vaid oma rahvale ja oma rahva parema, ilusama tuleviku jaoks, see on küllalt kõrge ja väärt, et üksmeelselt ühinetaks, leplikult koondutaks tihedatesse ridadesse, tuues ohvrianniks isamaalisele altarile töötahet, püsivust, kannatust, ohverdades heatahtlikult mõnigi vaba aja minut ja võib-olla unetu öö.

esinemised oma arvamuste ja soovidega mitmesugustes küsimustes olid läbi kaalutud ja asjalikud. See tõendab, et kättesaadatud päevakord oli enim läbi silmitsetud ja mõnessegi küsimusse süvenetud. Peab ütleva, et pealikus on ühemeelselt kindel tahe oma ülesandeid võtta suurima hoole ja järjekindlusega.

Kokkuvõttes võib öelda, et seesugustel pealikutel koosolekul on suur väärtus. Malevkondade ja kompaniide pealikud on ju kohapealsed kaitseliidu vaimlised ja tegelikud juhid. Nende juhtide isiklikest väärtustest oleneb üksuse tegevus ja eluavaldused. Vahtult kokku puutudes alluvate pealikutega saab maleva pealik säärase koosolekute korraldamise teel vahetult edasi anda uusi mõtteid, uusi ideid kõigile pealikuile. See tagab ühtluse, kooskõla maleva töös ja tegevuses. Säärane ühine arutamine annab hoogu, toob ergutust, annab võimaluse võrrelda oma tööd sellega, mis tehakse teistes üksustes, näitab, mis võiks teha ja mis on jää-

Peale 1. dets. 1924. a. sündmusi asuti Tapa kaitseliidu moodustamisele, mille lahutamatu osana kujunes naiste organiseerimine, et olla meeste kõrval kaitseliidu sihtide taotlemisel abiks nii nõu kui jõuga, järgides nendega röömu ja kannatades kaasa kurbust.

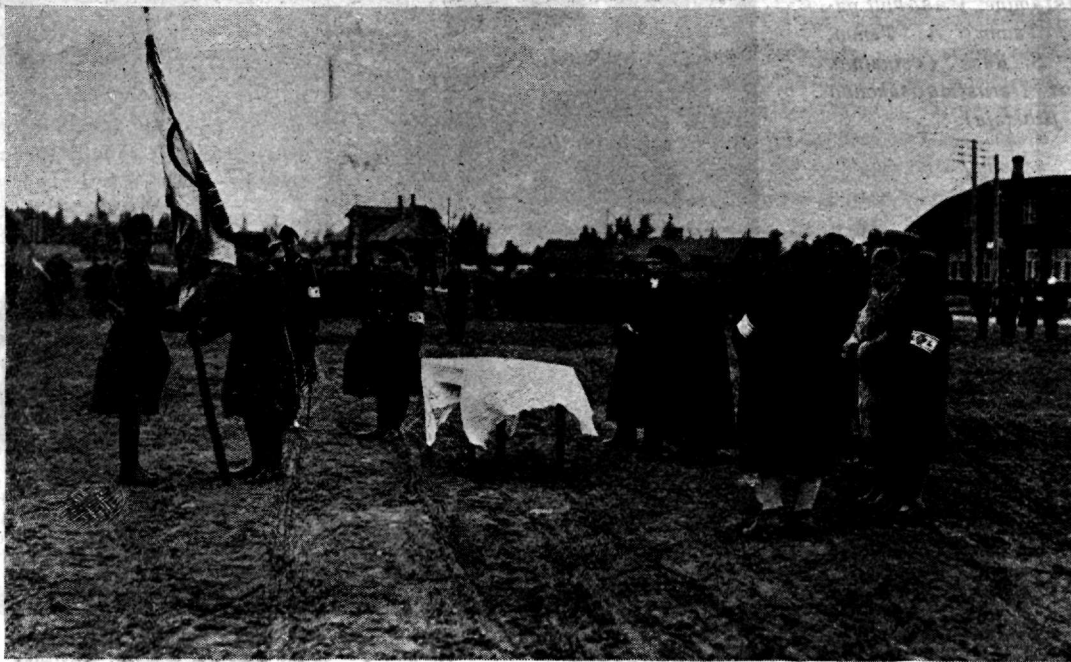
15. veebr. 1925. a. pandi alus Tapa naiskodukaitse-jaoskonnale kaitseliidu toetajate komitee näol, mille juhatusse kuulusid pr-d Gabriel, Linno, Tamm, Kүүira ja dr. Valter. Oktoobrikuus läks korda tutvuda kodukaitse ajutiste juhtnõõridega ja 18. okt. 1925. a. moodustati praegune Tapa naiskodukaitse jaoskond, kus aga laiemale ja sihikindlamale tööle võidi asuda alles 1927. a. peale naiskodukaitse põhimääruste ilmumist, mille järele avanes võimalus ka teiste kodukaitse jaoskondade töödega tutvuda, saadi hoogu ja julgust. Et tapalastes on huvi ja poolehoidu naiskodukaitse vastu, seda

nud tegemata. See nagu tuletab meele pealiku suuri ülesandeid. Niisugusel koosolekul, kus üle maleva on koos pealikulid, võib kuulda ja omandada alati midagi uut, mis tehakse ühes või teises kompaniis kaitseliidu ülesannete teostamises. Pealikutel üksteise tundmaõppimine annab tugeva sisemise liituvuse maleva pealikutel peres. Pealikutel kaudu kanduvad koosolekul kuulnud ja omaks võetud mõtted nooremate pealikutel ja malevlasteni, kes samuti tahavad meeleldi teada seda, mis kuulnud pealikutel koosolekul.

Lõpetades koosolekut tänas maleva pealik osavõtjaid, soovides, et järgmisele seesugusele kokkukutselisele osavõtjaid ei tuleks vähem.

Suurima rahuldustundega lahkusid pealikulid koosolekult. Vist kõikides oli tunne, et on võetud kaasa midagi, millega võib julgesti tegutseda edasi, ja tahtmine ikka enam oma jõudu ja tahet pühendada oma üksuse väärtuste tõstmisele.

K-m.

Lipu annetamine Tapa malevkonnale 19. jaan. 1930. a. Kindral Roska annab lipu maleva pealikele A. Nurm'ele.

näitab just liikmete arvu tõus, mis ulatub juba 100-ni. Liikmete juurekasv viimase aasta jooksul on 40, lahkunud elukoha muutmisel 5. Tapa naiskodukaitse on tulnud kaasa aidata Järva maleva, Tapa malevkonna ja kompanii ettevõtetes, kuid on ka osa võetud jõudu mööda teiste Tapa organisatsioonide tööst oma liikmete või esindajate kaudu. Suurim mure on olnud sisetulekute hankimine, milleks on tehtud palju käsitöid, et korraldada näitemüüki või loteriid. Kõige 5 aasta kestes on kaitseliidu pidudel naiste hooleks olnud einelaud, laagritel ja manöövritel toitlustamine. Suurim toitlustamine — Järva maleva toitlustamine — oli manöövrite ajal oktoobrik. läinud aastal ja üleriiklikul suusatajate-päeval, 19. veebr. 1928. a.

Samariitlaste ettevalmistamiseks on korraldatud kursused ja lähemal ajal algavad esimese abi kursused. Sanitaarlendsalk on alati osa võtnud manöövritest, laagrist ja Tapa malevkonna spordipäevist kui ka häire korral kogunenud määratud kohale.

Propaganda otstarbel on olnud loenguid, koosviibimisi, käidud kõnelemas ja kaasa aidatud Tapa malevk. piires naisjaoskondade elustamiseks ja asutamiseks. Ilusam päev oli 1. detsembr. 1929. a., ta oli Tapa naiskodukaitse päevaks, kus leinaaaktusel jutlustas usuteadlane prl. M. Pöld, kõneles pr. H. Kaber, esines naiskoor, segakoor ja kaitsel. puhkpillide-koor. Keskpäeval oli loterii ja peale lõunat koosviibimine kohvilauas. Selle tegevusaasta tähtsamaks tööks kujunes Tapa malevkonnale lipu annetamine,

mis suure pidulikkusega üle anti 19. jaanuaril s. a. Lipp valmistati Tapa kodukaitse varustusosak. juhatusel ja mõnede juhatusel liikmete kaasabil, lipukavandi töötas välja Tapa kompanii malevlane kunstnik Fr. Kruusmann. Lipp valmistati kodumaa siidist ja läks maksma 175 kr., millise summa muretsemiseks aitasid kaasa kõik naiskodukaitse jaoskonnad Tapa malevkonna piirides.

19. jaan. s. a. oli ka pühaliku töötuse andmine kõigil Tapa malevkonna malevlastel ja naiskodukaitse liikmetel. See päev kujunes tõeliselt Tapa malevkonna suuropäevaks, kus iga üksik tundis end ühe ühise suure pere liikmena, kes kõik sammuvad julgelt, täis töötahet ja elurõõmu vastu paremale, päikesepaistelisemale tulevikule.

Tapa kodukaitse naised on töötanud ja töötavad ennastalgavalt, suure huvi ja armastusega, kus ununevad isiklikudki vaenud, tülid, seovad vaid ainult kodukaitse ideed. Astudes kuuendasse eluaastasse võib vaadata julgelt tulevikku ja hellitada lootust, et Tapa naiskodukaitse võib veel paljugi kasvada, kui liikmed sarnase üksmeele ja andumusega töötavad kaasa, saades aru töö tähtsusest ja tarvidusest, mille eest kõigile sügavam tänu.

Tapa naiskodukaitse 5. aastapäeva puhul soovin õnne, jõudu ja palju kindlat tahet kõigile naiskodukaitse liikmetele edaspidiseks tööks samas suunas meie isamaale iluks, meie rahvale ja kodule kasuks.

S. K.

Kaitseliidu vanemate- ja keskkogu nõu pidamas

10. skp. astus pikema aja järele jälle kord kokku k.-l. vanematekogu. Päevakorras oli rida tähtsaid küsimusi, nagu ülevaade möödunud tegevusest, 1930./31. aasta eelarve, kaitseliitlaste pensioniseadus jne.

Möödunud aasta tegevusele pilku tagasi heites selgus, et peaaegu igal alal on kaitseliidus tehtud kibedasti tööd. Eriti jõudsasti on edenenud laskeala. On peetud mitmed võistlused ka naabermaade kaitseliidu osadega ja kaitsevägega, milledes kaitseliitlaste on suutnud alati esineda vääriliselt, omandades tihti esimesi kohti. Samuti on jõudsasti kasvanud laskerajade arv, mis nüüd juba ulatub üle 600. Ka väljaõppe-, spordi- ja propagandaalad ei ole jäänud sööti, vaid ka siin on tegutsenud täie energiaga. Naiskodukaitse samuti on laiendanud oma tegevust, kasvades sealjuures ka arvu- liselt ligi 7000-liseks perek. Kogu toitlustamine manöövritel, õppustel jne. on lasunud nende õlgadel ja nad on alati selle ülesande lahendanud rahuldavalt. Samuti sanitaar-, propaganda- ja teistel aladel on süvenenud tegevus. Kaitseliidu ajakiri „Kaitse Kodu!“ on muutunud tõsiseks perekonnaleheks ja võitnud suure poolehoidu lugejaskonna hulgas. Eriti suur menu on olnud tuumakatel ja ka väliselt kaunitel erinumbritel, mis anti välja Rootsi kuninga külaskäigu, kaitseliidupäeva ja teistel erilistel puhkudel.

Vanematekogu jäi kaitseliidu möödunud aasta tegevusega kõigiti rahule ja kiitis selle heaks.

1930./31. aasta eelarve arutusele kiideti see esitatud kujul üldjoontes heaks. Muudatusi tehti ainult kaks: Tallinna maleva lasketiiru ehitamise summadele otsustati lisada juure Kr. 10.000.—, et oleks võimalik seda ehitada vähe avaramalt, vastavalt maleva nõuetele. Teiseks leiti, et oleks vaja rohkem rõhku panna muusika arendamisele, mispärast see ülesanne pandi propagandaosakonnale, kandes ühtlasi muusikaarendamiseks ettenähtud summad üle propa- ganda eelarvesse.

Väga tähtsa küsimusena seisis päevakorras „kaitseliidu pensioniseadus“. Selles küsimuses on kogu aja valitsenud teatud ebamäärasus, mida tahetakse käesoleva seadusega lahendada. Kaitseliidu põhikirjas on kaitseliidu koosseisus ettenähtud isikute teenistus tunnustatud ohvitseridel — teenistuseks administratiivalal, erisikuil — riigiteenistuseks.

Seega oli neile isikule antud ka õigus pensionisaamiseks ühtedel alustel teiste ohvitseride ja riigiteenijatega. Ent praegu maksvates pensioniseadustes ei ole kaitseliidu juhte ja ametnikke ette nähtud ja puudub neil seetõttu faktiline võimalus neile vabariigi valitsuse poolt antud õiguste maksmapanemiseks. See ebamäärane olukord on tekitanud palju pahameelt asjaomastes ringkondades. Samuti pole õiglane, kui kaitseliitlane, kes teenistuskohuste täitmisel saab vigastuse või surma, jääb hoopis abita. Kaitseliitlane peab teenistuskohuste täitmisel samuti riskeerima oma eluga kui näit. tuletõrjuja, kes aga vigastuste või surma puhul kuulub pensioniõiguslike hulka. Seepärast on ka sarnased juhtumid ette nähtud „Kaitseliidu pensioniseaduse“ kavas. Vanematekogu, läbi vaadates kaitseliidu peastaabi poolt kokkuseatud seaduse kava, kiitis selle kõigiti heaks ja otsustas sellega esineda meie seadusandlikus kogus.

Arutades veel mitmesuguseid muid kaitseliidu elusse puutuvaid küsimusi lõpetas kaitseliidu vanematekogu esimese kindral J. Laidoner koosoleku õhtul kell 19.30. Intensiivne tööpäev oli jõudnud lõpule.

Järgmisel päeval astus kaitseliidu peastaabis kokku ka keskkogu, milles on esindatud kõik malevad üle riigi. Ka temal tuli üelda oma kaaluv sõna vanematekogu poolt heakskiidetud küsimuste kohta.

1928./29. aasta aruanne, mis on läbi vaadatud nii riigikontrolli kui ka kaitseliidu keskkohutuse enda

revisjonikomisjoni poolt ja nende poolt heaks kiidetud, kinnitati ühel häälel.

1930./31. majandusaasta eelarve arutusele astudes kinnitati see vanematekogu poolt heakskiidetud kujul üsna väikeste redaktsiooniliste muudatustega, kusjuures üldsumma Kr. 711.000.— jäi endiseks. Elavat vaelust tekitas kaitseliidu liikmete riiete ja saabastega varustamise küsimus Soome eeskujul, eriti viimaste suhtes linna malevates. Teatavasti saavad nimelt Soome kaitseliitlaste varustuse riiklike toetussummade arvel, kuna meie kaitseliitlaste selle peavad soetama oma kulul. Põhimõtteliselt ei olnud ükski kooslijaist selle vastu, et selle mõtte teostamine oleks hea asi, kui see majanduslikult ainult peaks võimalikuks osutama. Kahjuks aga pidid nad ühtlasi tunnistama, et see praegu ja vist ka lähemas tulevikus on hoopis võimatu. Puudub selleks vajaline raha. Ka mõtet, varustada ainult üht osa kaitseliitlastest kas või ainult jalanõudega, mis avaldati mõne kooslija poolt, ei leitud võimaliku olevat teostada, sest see tekitaks põhjendatud nurinat teiste kaitseliitlaste hulgas, kui üks osa meist asetatakse teatud eesõigustatud seisukorda. Ühemeelselt jõuti siis ka otsusele selle, kuigi hea, asja teostamisele asumisest esialgu hoopis loobuda.

Kaitseliidu peastaabi poolt kokkuseatud ja vanematekogu poolt heakskiidetud „Kaitseliidu pensioniseaduse“ maksmahakkamine leiti olevat hädavaajaline, sest on hoopis ebanormaalne, et kaitseliitlaste, kes alati peavad olema valmis ohverdama oma elu riigi suveräniteedi eest, ses suhtes asuvad isegi halvemas seisukorras kui tuletõrjujad ja et kaitseliidu koosseisudes ettenähtud isikuil on põhikirjaga lubatud õigused, mis tegelikult ei leia teostamist.

Muu hulgas võeti arutusele ka küsimus, kas ka need kaitseliitlaste, kes ilmselt teenistuskohuste täitmisel saadud haiguste tagajärjel suiguvad surma, peaksid käima pensioniõiguslike hulka või mitte. Üldiselt valitses arvamine, et nende perekonnad sel juhtumil peaksid pensioni saama. Muidugi on raske seda igakord teha kindlaks, kas haigestumine, mis välja kutsus surmajuhtumi, on sündinud just teenistuskohuste täitmise tagajärjel, kuid kellel peaks korda minema seda töestada, ei tohiks jääda pensionisaamisest ilma, sest see oleks õigusetu. Riigile see ka suuremaid kulusid ei tekitaks, sest neid juhtumeid oleks äärmiselt vähe, kuna nende kindlakstegemine on suu- resti raskendatud. Selles, et lõppsõna igatahes on ütelda arstilisel komisjonil — ei olnud lahkunimekut.

Läbirääkimiste all puudutati ka veel väga kaaluvat küsimust. Nimelt sooviti keskkogult, kes kaitseliidu põhikirja järele on kaitseliidu tegevuse üldsuna ja sihtide määraja, et ta ütleks oma kaaluva sõna selle kohta, kas kaitseliidu tegevuse praegune suund on õige ja kas ta seisab oma ülesannete kõrgusel. Läbirääkimisi lõpetades konstateeris keskkogu, et kaitseliit kõhklematult peab sammuma edasi alustatud rajal, sest selle suund on õige ja sirgejooneline, mispärast ka kaitseliit seltskonna hulgas vahetpidamata on leidnud alati ikka suuremat ja mõjuvamat poolehoidu.

Keskjuhatuses vanaduse järele välja langenud liige hra O. Suursõõt valiti suure häälteenamusega uuesti keskkohutuse liikmeks tagasi. Keskjuhatuses liikmete kandidaatideks valiti samuti endised hrad E. Saar ja K. Terras. Ka revisjonikomisjon ühes kahe kandidaadiga valiti terves koosseisus tagasi. Seega toimivad revidentidena jällegi hrad E. Saulep, Fr. Uibopuu ja J. Lepp ja nende kandidaatidena hrad G. Vaher ja J. Lugas. Valimised toimiti enamasti lahtiselt ja ühel häälel.

Üldse valitses koosolekul väga asjalik toon, milleks palju kaasa aitas ka koosoleku juhataja hra J. Lauri vilunud juhtimine. Koosolek lõppes kell 15.30.

17. juulil.

Vrede käis Kaluuga taga ja laskis Aleksini all komissaride rongi õhku. Ta tuli suure saagiga tagasi: palju raha, palju briljante ja kolm võidumärki

— kuulipilduja, guptsheka pitsat ja punase lipu orden. Fedja on rahul: „Oli manisk ja taskuraamat, aga nüüd ei ole häbi jootrahagi vastu võtta.“ Ma saatsin ta Moskva valuutat tooma. Selle jagasin ma ümberkaudsetele talupoegadele. Nemad matavad selle muidugi metsadesse maha.

Telgi juures seisab Ivan Lukitsh ja vaidleb Vredega. Ta suitsetab ja räägib:

„Teie arvate, et leitnant olete. Aga leitnant ei ole teie ammu enam. Olid leitnandid ja on kadunud.“

Vrede saab vihaseks:

„Aga teie olete enamlane.“

„Mis sellest on, et ma enamlane olen?... Teil on praht peas: au, Venemaa, rahvas... Aga mina sülgan teie ideede peale. Mina võtan elu nagu ta on — ilma ilustusteta.“

„On siis Venemaa ilustus?“

„Jah, Venemaa on ilustus. Teie ärge mõelge üldse, vaid tehke, mis teil teha on. Sipelgapesa on suur. Meie olime sipelgad, igaiüks tassib oma õlekõrt.“

„Missugust teie tassite?“

„Praegu sedasama, mis teiegi. Aga tuleb aeg, siis läheme lahku.“

Vrede vastab pilkavalt:

„Teie lähete muidugi kominterni.“

„Mitte kominterni. Komintern on pood, Kominternis on kelmid... Mina ostan maatüki. Aga teie olete endine härra.. Teid löüakse maha.“

„Kes lööb?“

„Aga niisugused kui mina.“

Vrede sai pahaseks ja läks minema. Palavas õhus tundub kõuet. Kurb on ilma Fedjata; Kashtanka ulub.

18. juulil.

Ivan Lukitsh vaidleb jälle Vredega. Ma kuulen tema seminaribassi:

„Valged on lihtsalt „sõnnik“ ja teie ausus peaks seda juba mõistma.“

Vrede saab ägedaks: „Valged on sõnnik? Hea küll... Aga mispärast? Seepärast, et nad riisusid, maha lasksid ja peksid? Aga rohelised? Kas need ei riisu?... Näe, mina riisusin rongi paljaks. Ei peksa?... Teie peksite eile Kapljugat. Mis eest? Joo-

mise eest... Kas joomise eest võib peksa... Ei lasta maha?... Jah, muidugi mitte, sest et tuleriitadel põletatakse... Miks te siis valgeid söimate?“

„Mina ei söima. Mina ütlen, et nad surnukehad on, et neil surnukeha hais juures on; keiserliku kõrguse ja kuldpagunitega kindralite hais. Iseasi on rohelised. Rohelised ehitavad uut elu.“

„Nõukogude elu?“

„Ei, oma elu. Ja kuigi ehitavad Nõukogude elu? Kas Nõukogud halvemad on kui semskaja upraava?“

Igav, lõpmatu vaidlus kestab edasi. Millest nad vaidlevad?... Valged on surnukehad, aga rohelised ei ole ka Jumala inglid, ja punased on haisevad hauad. Uus elu?... Seda ehitatakse kuski. Aga kus? Kes ehitab? Missugune on see uus elu? Kus on ratsanik, kel on kaalud käes?

19. juulil.

Ma ei saanud täna uinuda. Tuul ragistas saarikus. Telk värises ja kõikus. Vahtra latv kohises. Siis jäi kõik vaht. Aga pärast seda läks taevast pilve ja oli must kui süsi. Metsa piiras kahvatu leek ja puie all oli veel pimedam. Ja kohe mürises kõu ähvardavalt ning pehmelt hakkas soe vihm tibama. Pimedusest kuulus Jegorovi hääle:

„Prohvet Elias sõidab sõjavankril taevast. Ajab Juudast taga.“

„Mispärast Juudast?“

„Aga kuidas siis? Tähendab, Juudas on põrgust ära põgenenud. Issand on temale Eliase järele saanud. Elias ei lahku tema kannult.“

Ta lööb kahe sõrmega risti ja vaikib kaua.

„Missugune vihmake!... Eh, missugune Jumala õnnistus!“

Mina ütlen: „Aga Sinitsin?“

„Ah Sinitsin?... Sinitsin suri pattu kahetsemata. Nüüd on tema Juudaga põrgus.“

20. juulil.

Mokeitsh on vana „bandiit“, elab juba neli aastat metsas peidus. Ma saatsin tema luuramisele. Ta käis Rshevis ja Vjasmas. Vjasmas võeti ta kinni, aga ta põgenes tšekast ära. Tal on näos sinised plekid, seljas lillad vermed ja üks sõrm ära raiutud. Ta „kuulatud üle“, nagu ta ise ütles. Ta teatab, et punased pealetungi valmistavat. See on juba tööpooldest suur-

tükist varblaste peale laskmine. Meil on kõigest kaks-kümmendseitse inimest. Tõsi, meid võib homme mõni tuhat olla. Aga mõni tuhat talupoega ei ole sõjavägi. Ja meie hõõguvast sädemest ei hakka see tormiline leek põlema, mis ülevenemaalise tulekahju tekitaks. „Vanamehed“ arvavad, et esialgu tuleb oodata. Mina ei taha oodata, aga midagi ei ole teha.

Mokeitshit arstib Jegorov. Ta joodab teda samogonkaga ja hõõrub tema haavu „tervisrohuga“. Mokeitsh ohkab. Ta vannub, et mitte ühe, vaid sada sõrme ära raiub... Ta tõi Moskva proklamatsiooni. Selles on öeldud: „Rševi maakonnas mässab bandiitide salk, liitlaste ja valgekaartlaste palgalised. Seltsimehed, vabariik on hädaohus! Seltsimehed, kõik võitlusele banditismi vastu. Elagu R. S. F. S. R. Ma loen kõvasti seda üleskutset. Jegorov kuulab ja sülgab:

„Ei saa öeldagi: Resefeser... Mis nad salgavad! Õelgu otsekohe, saadanad, välja: Antikristus.“

21. juulil.

Grusha leidis Olga pildi. Olga on valges pitsiides ja seisab päevavarjuga tee peal. Ma armastan seda kodust, lihtsat ja väga sarnast pilti. See on Soolnikist pärit. Need on kadunud õnnepäevad.

„Kes see sul on? Õde?“

„Ei, Grusha, mul ei ole õde.“

„Tähendab mõrsja?..“

Ta saab ärevaks ja näo üle lendab vari.

„Mõrsja või mitte, aga et ta preili on, seda on näha. Kus nüüd mina, lehmanaine, temaga kõrvu saan seista...“

„Grusha...“

„Elab muidugi toredas palees, kannab kuldriideid ja klõbistab hõbekontsadega.“

„Grusha, ole vai!“

„Küll ma tean... Minuga, talutüdrukuga, armatsetakse, aga naiseks võetakse preili, omasugune... Eh, härra, eks ole nii...“

Mis ma võin vastata? Ma vaikin. Ta saab minu vaikimisest aru:

„Tähendab, igatsed tema järele...“

Ja äkitselt ütleb ta tasakesi:

„Mis siis... See on nähtavasti minu saatus...“

22. juulil.

Grusha jooksis hingetult Stolbtsõ küla juurest meie juure:

„Karistajad on tulnud... Kuulipildujatega... Poolteistsada inimest...“

„Kas tõesti?“

„Jah... Kas mäletad vana Kusmat, kelle juures need kolm peatusid, — selle panid kohe pikali maha ja hakkasid vitstega peksma. Peksavad, aga tema loeb Issameiet... Nende ülem karjub tema peale: „Mis sa, vana kronu, palvetad... Tunnista üles...“ Lõpetasid peksmise. Kusma vedas end kuidagi koju, heitis asemele ja kutsus poja Mishutka. „Mishutka,“

TALLINN, SUUR KARJA TÄNAV NR. 19.

EESTI RAHVAPANGA MAJAS. TELEFON NR. 681.

Tallinna Kinnituse Selts

KINDLUSTAB VARANDUSI TULE JA TEISTE ÕNNETUSTE VASTU.

ütleb ta, „sest pole viga, et mind läbi peksid, las peksavad või surnuks, aga sina võta püss ja mine neid tapma. Kui sinu maha löövad, pole viga, siis läheb Serjosha.“ Aga karistajad kargavad õuedesse, loevad lehti, lambaid, hobuseid ja isegi koeri, otsivad sõjariistu ja uurivad, kes need kolm ära tappis. Terve küla ulub nende käes. Ähvardavad kõik vanad surnuks peksa ja noored Siberisse saata... Issand Jumal, meie läheme hukka kui kärbsed...“ Tema silmad põlevad kuivas leegis. Huuled on kinni pigistatud. Ta ootab hirmuga minu vastust... Ta teab seda juba ette.

„Grusha, oota mind öösel Salupihini allika juures.“

Ta sai aru. Rõõmustas ja sosistas:
„Tapa neid. Tapa. Et neist ükski ei pääseks, et nad hukkuksid, neetud...“

23. juulil.

Ma valisin viisteistkümme kõige ustavamad „bandiiti“ ja jaotasin nad kahte salka. Üht juhatan mina, teist Vrede. Mina lähen Stolbtsõ küllasse Salupihini allika kaudu. Vrede läheb suurt teed mööda. Kell kaks öösel astume teele.

Ma jätsin oma mehed rukkisse ja läksin üksi peenart mööda küllasse. On juba kaunis valge, kuigi tähed veel vilguvad. Külla ääres on vahimees.

„Kes tuleb?“

„Kas sa, vares, ei näe.“

Mul on kiiver peas ja punaväelase sinel seljas, käe peal on väeosa märk.

„Kus on polgu staap?“

„Paremalt pool, kiriku juures, seltsimees.“

See ei ole küla, vaid uneriik. Magavad karistajad ja ka talupojad, valmistavad uue, üldise peksmise vastu. Mul tulevad Grusha isa sõnad meele: „Aga kes peksab? Oma inimesed... Oma vend... Vabrikutöeline ja talumees.“ Pingi peal kiriku maja juures vilgub paberossituluke. Ma võtan revolvi välja.

(Järgneb.)

Toimetaja A. Burmeister.

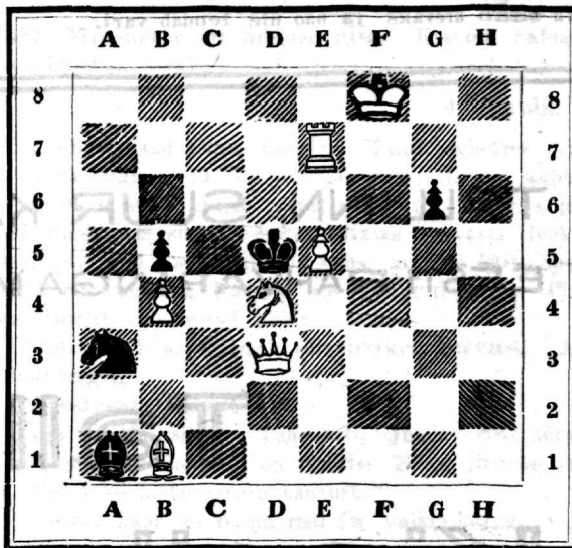
(Kirjade aadress: Tallinn, Narva mnt 26, krt. 6.)

Ülesanne nr. 100.

Kokku seadnud Ilmar Raud (Viljandis).

„Kaitse Kodu!“ originaal.

Mustad.

Valged.

Valged: Kf8, Ld3, Ve7, Ob1, Rd4, Eb4 ja e5.

Mustad: Kd5, Oa1, Ra3, Eb5 ja g6.

Valged algavad ja annavad matt kahe sammuga.

E. Killeri ülesande nr. 98 lahendus:

1. Of4—e5!, d6:e5,
2. Lh4—e7 annab matt,
1. (Of4—e5), Od4:e5,
2. b3—b4 annab matt,
1. (Of4—e5), Kc5—b4,
2. Oe5:e6 annab matt,
1. (Of4—e5), ükskõik,
2. Lh4:d4 (resp. b3—b4) annab matt.

Majaomanikud!

Keskkütte-, vesivarustus- ja lukusepa
tööstus

A. Tali

teeb teile kõige odavamate hindadega töid. Uutele ehitustele sean veevärgi, kanalisatsiooni, veemõõtjad ja teen igasuguseid remontlukusepatöid j. n. e.

Laos: kõiki vesivarustusele
kuuluvaid osi.

Tallinn: kõnetr. (2)29-25.

V. Roosikrantsi tänav 4.

EESTI KOMMERTS PANK

Peapank: Tallinnas, S. Karja 7.

OSAKONNAD:

Haapsalus, Narvas, Pärnus, Petseris, Tartus,
Valgas, Viljandis.

Telegr. aadr.: „KOMPA“.

Sissemakstud põhikapital

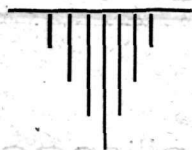
Kr. 1.400.000.—

Toimetab kõiki pangaoperatsioone.

Ühistegeline Keskpank
EESTI RAHVAPANK

Tallinn, Suur Karja 19, oma majas.

Telefonid: 2-02, 24-13, 28-28.

Toimetab kõiki pangaoperatsioone ja maksab
hoiuse summade eest ajakohast protsenti.

Tallinna Linnapank

Tallinnas, Mundi tänav nr. 2.

Telefonid: 19-30, 3-13. Aidad 7-48.

Toimetab kõiki pangaoperatsioone sise-
ja välismaal. Võtab kaupu oma aitadesse
hoiule ja annab nende vastu laenusid.

KINDLAM RAHA HOIUKOHT.

Juhatus koosolekud igal äripäeval kella 12-1 enne lõunat.

JUHATUS.